

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

เล่มที่ 1 การผลิตกระแสไฟฟ้า

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 5 : พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ตัวชี้วัด

ว 5.1 ม.3/1 ทดลองและอธิบายเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดพลังงานไฟฟ้าได้ถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

ความรู้

- 1) อธิบายการเกิดกระแสไฟฟ้าจากเซลล์ไฟฟ้าเคมีได้
- 2) อธิบายการเกิดกระแสไฟฟ้าเหนี่ยวนำ ซึ่งเกิดจากการหมุนขดลวดอย่างช้า ๆ และอย่างรวดเร็วได้

ทักษะ/กระบวนการ

- 1) ทดลองปฏิบัติการเรื่องเซลล์ไฟฟ้าเคมีได้
- 2) ทดลองปฏิบัติการเรื่องกระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำได้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 1) มีความใส่ใจใฝ่เรียนรู้
- 2) มีความมุ่งมั่นรับผิดชอบ
- 3) มีเหตุผลละเอียดรอบคอบ
- 4) มีความซื่อสัตย์ในการสืบเสาะหาความรู้
- 5) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สาระสำคัญ

พลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานรูปหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงมาจากพลังงานรูปอื่น การผลิตกระแสไฟฟ้าผลิตได้จากเซลล์ไฟฟ้าเคมี และจากการเหนี่ยวนำในสนามแม่เหล็ก

เซลล์ไฟฟ้าเคมี ทำหน้าที่เปลี่ยนพลังงานจากปฏิกิริยาเคมีมาเป็นพลังงานไฟฟ้า โดยอาศัยหลักการเกิดจากปฏิกิริยาเคมีที่เกิดจากสารหนึ่งให้อิเล็กตรอนเคลื่อนที่ผ่านตัวนำไปยังสารอีกชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่รับอิเล็กตรอน กระแสไฟฟ้าจะไหลจนกระทั่งศักย์ไฟฟ้าที่ขั้วทั้งสองเท่ากัน จึงจะหยุดไหล เซลล์ไฟฟ้าเคมี มี 2 ชนิดคือ

เซลล์ปฐมภูมิ (Primary Cell) เมื่อใช้แล้วสารเคมีจะหมดไป และเมื่อใช้กระแสไฟฟ้าหมดแล้ว ไม่สามารถนำไปประจุไฟฟ้าเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก

เซลล์ทุติยภูมิ (Secondary Cell) เมื่อใช้กระแสไฟฟ้าหมดแล้วสามารถนำไปประจุไฟฟ้าเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก

กระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ เกิดจากตัวนำหรือขดลวดตัวนำเคลื่อนที่ตัดสนามแม่เหล็ก หรือเมื่อสนามแม่เหล็กที่ผ่านตัวนำเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้เกิดกระแสไฟฟ้าเหนี่ยวนำ เรียกเครื่องกำเนิดไฟฟ้าชนิดนี้ว่า ไดนาโม มี 2 ชนิดคือ

ไดนาโมกระแสตรง เป็นไดนาโมที่ผลิตไฟฟ้ากระแสตรงออกมาใช้งาน

ไดนาโมกระแสสลับเป็นไดนาโมที่ผลิตไฟฟ้ากระแสสลับออกมาใช้งาน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นสร้างความสนใจ

นักเรียนคะ นักเรียนคิดว่าไฟฟ้ามีประโยชน์กับเราอย่างไรบ้าง
และถ้าไม่มีไฟฟ้าใช้นักเรียนจะดำรงชีวิตอย่างไร

มีประโยชน์อย่างมากเลยคะคุณครู ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึง
เข้านอนเลยคะ รีดผ้า หุงข้าว ดูข่าวสาร ฟังข่าว ทำการบ้าน
 ฯลฯ เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยไฟฟ้าทั้งหมดเลยคะ

แต่ถ้าไม่มีไฟฟ้าชีวิตเราแย่แน่ๆเลยครับ เราต้องหุงข้าว
เตาถ่าน ดูทีวีไม่ได้ ชาร์ตแบตไม่ได้ รีดผ้าไม่ได้ และ
ต้องจุดตะเกียงหรือเทียนในการทำบ้าน ชีวิตเรา
จะต้องลำบากมากเลยนะครับคุณครู ถ้าไม่มีไฟฟ้าใช้

ถ้าไม่มีไฟฟ้าใช้การดำรงชีวิตของมนุษย์ก็จะมีควมยากลำบากมากขึ้น แล้วไฟฟ้าเกิดขึ้นได้อย่างไรคะ อะไรเป็นตัวผลิตกระแสไฟฟ้าให้เราได้ใช้กันคะ

ใช่ค่ะเด็กๆ ไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตมนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง นอกจากจะให้แสงสว่างเวลาค่ำคืนแล้ว ยังให้ความร้อนในการหุงต้มและรีดผ้า ใช้ในการหมุนมอเตอร์เช่น เครื่องดูดฝุ่น เครื่องปั่น และเครื่องทำความเย็น เพิ่มความสะดวกสบาย ไฟฟ้าจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนเรา

อยากรู้จังคะ ว่าไฟฟ้าเกิดขึ้นได้อย่างไรผลิตมาได้อย่างไรคะ คุณครู

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดังกล่าวยิ่งขึ้นวันนี้เราจะศึกษาเกี่ยวกับการการผลิตกระแสไฟฟ้ากันนะคะ

2. ขั้นสำรวจและค้นหาความรู้

การผลิตกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง มีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง เรามาแบ่งกลุ่มเพื่อช่วยกันศึกษาเพื่อหาคำอธิบายกันนะคะ

สืบค้นข้อมูล

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้า ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลในห้องสมุด กลุ่มสาระการเรียนรู้ ห้องสมุดโรงเรียน หรือห้องสืบค้นข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์ไฟฟ้าเคมี

กลุ่มที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำในสนามแม่เหล็ก

ให้นักเรียนรายงานผลการสืบค้นหน้าห้องเรียน

ภาพที่ 1.1 นักเรียนกำลังสืบค้นข้อมูล

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

รายงาน

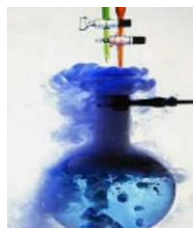

ภาพที่ 1.2 นักเรียนกลุ่มที่ 1 รายงานผลการสืบค้นข้อมูล

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

กลุ่มที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์ไฟฟ้าเคมี

เซลล์ไฟฟ้าเคมี คืออุปกรณ์ที่ทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงพลังงานเคมีให้เป็นพลังงานไฟฟ้า โดยอาศัยหลักการเกิดจากปฏิกิริยาเคมีที่เกิดขึ้น

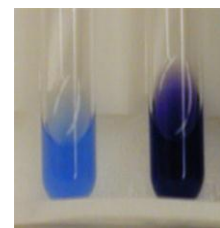
เกิดแก๊ส

เกิดตะกอน

อุณหภูมิเปลี่ยน

ได้สารใหม่ต่างไปจากเดิม

ภาพที่ 1.3 การเกิดปฏิกิริยาเคมี

ที่มา : <http://www.krusarawut.net>, 22 พฤษภาคม 2559

เซลล์ไฟฟ้าเคมี อาศัยหลักการเกิดจากปฏิกิริยาเคมีที่เกิดจากสารหนึ่งให้อิเล็กตรอนเคลื่อนที่ผ่านตัวนำไปยังสารอีกชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่รับอิเล็กตรอน กระแสไฟฟ้าจะไหลจนกระทั่งศักย์ไฟฟ้าที่ขั้วทั้งสองเท่ากัน จึงจะหยุดไหล

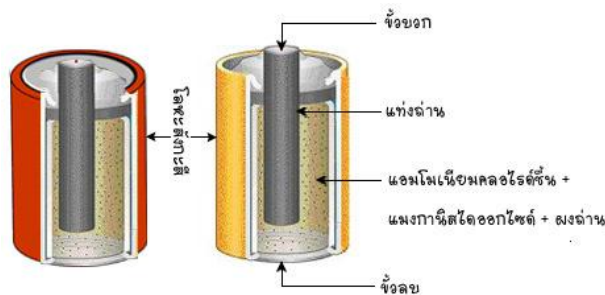

ภาพที่ 1.4 เซลล์ไฟฟ้าเคมี

ที่มา : <http://www.i.ytimg.com>, 22 พฤษภาคม 2559

เซลล์ไฟฟ้าเคมี แบ่งเป็น 2 ประเภท

1. เซลล์ปฐมภูมิ (Primary Cell) เมื่อใช้แล้วสารเคมีจะหมดไป และเมื่อใช้กระแสไฟฟ้าหมดแล้ว ไม่สามารถนำไปประจุไฟฟ้าเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น ถ่านไฟฉาย

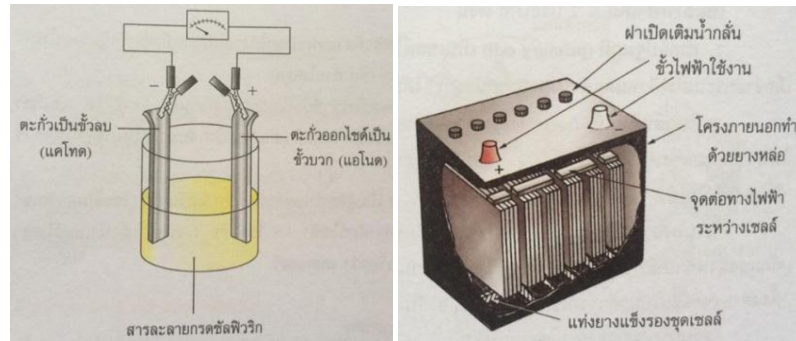

ภาพที่ 1.5 ส่วนประกอบของถ่านไฟฉาย

ที่มา : <https://www.lordoffreedom.wordpress.com>, 22 พฤษภาคม 2559

สังกะสี ทำหน้าที่เป็นขั้วลบ และให้อิเล็กตรอน **แท่งคาร์บอน (แกรไฟต์)** ทำหน้าที่เป็นขั้วบวก **แอมโมเนียมคลอไรด์** และ **สังกะสีคลอไรด์** เป็นอิเล็กโทรไลต์ และมีแมงกานีสไดออกไซด์ ซึ่งเป็นสารรับอิเล็กตรอนผสมอยู่ด้วย เมื่อต่อขั้วไฟฟ้าเข้าด้วยกันจะเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้น

2. เซลล์ทุติยภูมิ (Secondary Cell) เมื่อใช้กระแสไฟฟ้าหมดแล้วสามารถนำไปประจุไฟฟ้าเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น แบตเตอรี่รถยนต์

ภาพที่ 1.6 ส่วนประกอบของเซลล์สะสมไฟฟ้าแบบตะกั่ว

ที่มา : <http://www.bestthapparad.blogspot.com>, 22 พฤษภาคม 2559

เซลล์สะสมไฟฟ้าแบบตะกั่ว ประกอบด้วยแผ่นตะกั่วเป็นขั้วลบและแผ่นตะกั่วออกไซด์เป็นขั้วบวกมีสารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจางเป็นสารละลายอิเล็กโทรไลต์ ก่อนที่จะนำไปใช้ต้องอัดไฟเข้าไปก่อน เมื่อใช้ไปนานๆ ตะกั่วกับตะกั่วออกไซด์จะเปลี่ยนเป็นตะกั่วซัลเฟตซึ่งไม่สามารถเกิดปฏิกิริยาเคมีได้ ต้องนำไปอัดไฟเข้าไปใหม่ ให้กลับเป็นตะกั่วและตะกั่วออกไซด์ดั้งเดิม จึงจะเกิดปฏิกิริยาเคมีและให้กระแสไฟฟ้าได้เหมือนเดิม

แบตเตอรี่ที่ใช้ในรถยนต์ คือ ประกอบด้วยเซลล์สะสมไฟฟ้าแบบตะกั่ว ต่อแบบอนุกรมจำนวน 6 เซลล์ แต่ละเซลล์มีศักย์ไฟฟ้า 2 โวลต์ ดังนั้นแบตเตอรี่ในรถยนต์จึงมีศักย์ไฟฟ้า 12 โวลต์

ภาพที่ 1.7 นักเรียนกลุ่มที่ 2 รายงานผลการสืบค้นข้อมูล

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

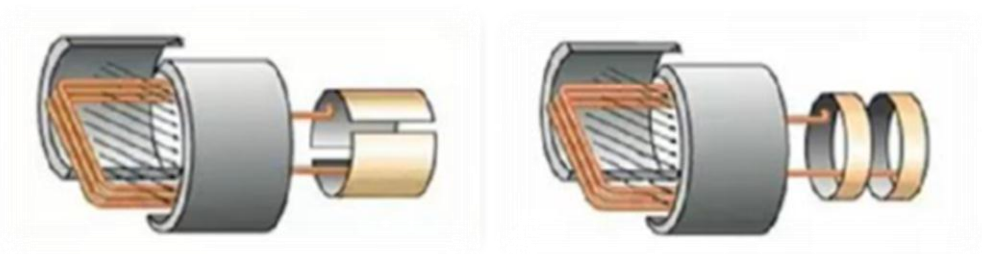

กลุ่มที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำในสนามแม่เหล็ก

กระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำเกิดจากตัวนำหรือขดลวดตัวนำเคลื่อนที่ตัดสนามแม่เหล็ก หรือเมื่อสนามแม่เหล็กที่ผ่านตัวนำเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้เกิดกระแสไฟฟ้า

เหนี่ยวนำ เรียกเครื่องกำเนิดไฟฟ้าชนิดนี้ว่า ไดนาโม

ไดนาโม เป็นเครื่องกลที่เปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานไฟฟ้า เมื่อเคลื่อนขดลวดตัดกับสนามแม่เหล็ก หรือเคลื่อนแม่เหล็กตัดกับขดลวด จะทำให้สนามแม่เหล็กเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงเกิดกระแสไฟฟ้าเหนี่ยวนำขึ้น ไดนาโมแบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

ก. ไดนาโมกระแสตรง

ข. ไดนาโมกระแสสลับ

ภาพที่ 1.8 ก. ไดนาโมกระแสตรงและ ข. ไดนาโมกระแสสลับ

ที่มา : <http://www.i.ytimg.com>, 22 พฤษภาคม 2559

ไดนาโมกระแสตรง เป็นไดนาโมที่ผลิตไฟฟ้ากระแสตรงออกมาใช้งาน มีวงแหวนเดียวโดยแบ่งเป็น 2 ชีก ไม่ติดกัน แต่ละชีกต่อกับปลายขดลวดคนละข้าง เรียกวงแหวนนี้ว่า คอมมิวเตเตอร์กระแสไฟฟ้าเหนี่ยวนำที่เกิดขึ้นเมื่อขดลวดหมุนมีทิศทางการไหลไปในทางเดียวตลอดเวลา กระแสไฟฟ้าที่ได้จึงเป็นไฟฟ้ากระแสตรง

ไดนาโมกระแสสลับ เป็นไดนาโมที่ผลิตไฟฟ้ากระแสสลับออกมาใช้งานมีวงแหวน 2 วงสัมผัสอยู่กับแปรงที่ต่อไปยังวงจรภายนอก กระแสไฟฟ้าที่เกิดจะไหลเข้าและออกจากปลายขดลวดแต่ละด้านกลับไปกลับมาทำ ให้เกิดไฟฟ้ากระแสสลับ

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น นักเรียนทำกิจกรรมเรื่อง เซลล์ไฟฟ้าเคมี และกระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ

กิจกรรม 1.1 เรื่อง เซลล์ไฟฟ้าเคมี

จุดประสงค์

เพื่อศึกษาการเกิดกระแสไฟฟ้าจากเซลล์ไฟฟ้าเคมี

วัสดุอุปกรณ์ และสารเคมี

รายการ	จำนวน/กลุ่ม
1. ถ่านไฟฉาย	1 ก้อน
2. กระดาษทราย ขนาด 5 x 5 ซม.	1 แผ่น
3. แผ่นทองแดง ขนาด 2 x 7 ซม.	1 แผ่น
4. แผ่นสังกะสี ขนาด 2 x 7 ซม.	1 แผ่น
5. สายไฟพร้อมคลิปหนีบปากกระแซะ	2 เส้น
6. เครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่าย	1 เครื่อง
7. บีกเกอร์ ขนาด 100 cm ³	1 ใบ
8. สารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง	50 cm ³

วิธีทำกิจกรรม

1. ต่อเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่ายเข้ากับถ่านไฟฉาย 1 ก้อน สังเกตเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าว่าเบนไปหรือไม่ แล้วถอดออก

ภาพที่ 1.9 ต่อเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่ายเข้ากับถ่านไฟฉาย

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

2. ใช้กระดาษทรายขัดแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีขนาด 2 cm x 7 cm ให้สะอาด

ภาพที่ 1.10 ขัดแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสี

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

3. ใส่สารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง 50 cm^3 ในบีกเกอร์ จุ่มปลายข้างหนึ่งของแผ่นโลหะทั้งสองลงในสารละลายกรดซัลฟิวริก โดยให้ปลายข้างหนึ่งพาดไว้กับปากบีกเกอร์

ภาพที่ 1.11 จุ่มแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีลงในสารละลายกรดซัลฟิวริก

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

4. ใช้สายไฟสองเส้นต่อปลายของโลหะทั้งสองชนิดเข้ากับเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่าย สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโลหะทั้งสองชนิด และเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าเบนไปหรือไม่ อย่างไร

ภาพที่ 1.12 ต่อเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่ายเข้ากับแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสี

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

5. ทำซ้ำข้อ 3 และ ข้อ 4 โดยยกแผ่นโลหะแผ่นหนึ่งออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริก สังเกตการเปลี่ยนแปลง และเข็มเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าว่าเบนไปหรือไม่อย่างไร

ภาพที่ 1.13 ยกแผ่นสังกะสีออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริก

ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

ตารางบันทึกผลกิจกรรม

การทำกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง ในบีกเกอร์	การเบนของเข็ม เครื่องวัดกระแสไฟฟ้า
1. ต่อเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าเข้ากับถ่านไฟฉาย1 ก้อน	....	....
2. เมื่อจุ่มแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีลงในบีกเกอร์และใช้สายไฟต่อไปยังเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า	....	....
3. เมื่อยกแผ่นโลหะแผ่นหนึ่งออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง	....	....

คำถามท้ายกิจกรรม

1. เมื่อเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้นนักเรียนจะทราบได้อย่างไร

.....

.....

.....

2. เมื่อจุ่มแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีลงในสารละลายกรดซัลฟิวริกจะมีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นหรือไม่ทราบได้อย่างไร

.....

.....

.....

3. เมื่อใช้แผ่นโลหะที่เหมือนกันสองแผ่นจุ่มในกรดซัลฟิวริกจะเกิดกระแสไฟฟ้าหรือไม่ทราบได้อย่างไร

.....

.....

4. เมื่อยกแผ่นโลหะแผ่นหนึ่งออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง มีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นหรือไม่.....ทราบได้อย่างไร.....

สรุปผลการทำกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างบันทึกผลกิจกรรม

การทำกิจกรรม	การเปลี่ยนแปลง ในบีกเกอร์	การเบนของเข็ม เครื่องวัดกระแสไฟฟ้า
1. ต่อเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าเข้ากับถ่านไฟฉาย 1 ก้อน	.....-.....	..... เข็มกระดิก ....
2. เมื่อจุ่มแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีลงในบีกเกอร์และใช้สายไฟต่อไปยังเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า	....แผ่นสังกะสีเปลี่ยนเป็นสีดำ และเกิดฟองก๊าซ	.... เข็มกระดิก ....
3. เมื่อยกแผ่นโลหะแผ่นหนึ่งออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง	....แผ่นสังกะสีเปลี่ยนเป็นสีดำ และเกิดฟองก๊าซ	..... เข็มไม่กระดิก ....

แนวคำตอบคำถามท้ายกิจกรรม

- เมื่อเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้นนักเรียนจะทราบได้อย่างไร .....**ทราบได้จากการสังเกต ถ้ามีลักษณะดังนี้ถือว่าปฏิกิริยาเคมีเกิดขึ้นคือเกิดฟองก๊าซ...เกิดตะกอน...ร้อนขึ้น...เย็นลง...**
- เมื่อจุ่มแผ่นทองแดงและแผ่นสังกะสีลงในสารละลายกรดซัลฟิวริกจะมีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นหรือไม่ทราบได้อย่างไร .....**มีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นสังเกตจากการกระดิกของเข็มเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า**.....
- เมื่อใช้แผ่นโลหะที่เหมือนกันสองแผ่นจุ่มในกรดซัลฟิวริกจะเกิดกระแสไฟฟ้าหรือไม่ทราบได้อย่างไร .....**ไม่เกิดกระแสไฟฟ้าสังเกตจากเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าไม่กระดิก**.....
- เมื่อยกแผ่นโลหะแผ่นหนึ่งออกจากสารละลายกรดซัลฟิวริกเจือจาง มีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นหรือไม่.....**ไม่เกิดกระแสไฟฟ้า**.....ทราบได้อย่างไร.. .....**สังเกตจากเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าไม่กระดิก**.....

ตัวอย่างสรุปผลการทำกิจกรรม

1. เมื่อจุ่มแผ่นทองแดงและสังกะสีลงในสารละลายกรดซัลฟิวริกมีปฏิกิริยาเคมีเกิดขึ้น สังเกตได้จากแผ่นสังกะสีเป็นสีดำและเกิดฟองก๊าซ
2. เมื่อต่อขั้วทั้งสองกับเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าให้ครบวงจรเข็มกระดิกมีกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้น
3. สารละลายกรดซัลฟิวริกนำไฟฟ้าได้ เพราะเป็นเซลล์ไฟฟ้าเคมีมีการเปลี่ยนรูปพลังงานเคมีเป็นพลังงานไฟฟ้า

กิจกรรม 1.2 เรื่อง กระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ

จุดประสงค์

เพื่อศึกษาการเกิดกระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ

วัสดุอุปกรณ์ และสารเคมี

รายการ	จำนวน/กลุ่ม
1. เครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่าย	1 ชุด
2. เครื่องกำเนิดไฟฟ้าอย่างง่าย	1 ชุด
3. สายไฟฟ้า	2 ชุด

วิธีทำกิจกรรม

1. วางแม่เหล็ก 2 แท่ง บนหลักรูปตัวยูของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าอย่างง่ายโดยให้ขั้วต่างกันหันเข้าหากัน

ภาพที่ 1.14 วางแม่เหล็กขั้วต่างกันหันเข้าหากันบนเหล็กรูปตัวยู
ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

2. ต่อสายไฟจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเข้ากับเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าอย่างง่าย สังเกตการเบนของเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า

ภาพที่ 1.15 สังเกตการเบนของเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า
ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

3. หมุนขดลวดทองแดงที่อยู่ระหว่างแท่งแม่เหล็กทั้งสองช้าๆ แล้วหมุนให้เร็วขึ้น สังเกตและเปรียบเทียบการเบนของเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า

ภาพที่ 1.16 หมุนขดลวดทองแดงที่อยู่ระหว่างแท่งแม่เหล็กทั้งสอง
ที่มา : จุฑารัตน์ หริกประโคน สถานที่ : โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

4. ทำซ้ำข้อ 1 ถึงข้อ 3 แต่วางแท่งแม่เหล็ก 2 แท่ง ให้ขั้วเหมือนกันหันเข้าหากัน

ตารางบันทึกผลกิจกรรม

การหมุนของ ขดลวดทองแดง	การเบนของเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า	
	แม่เหล็กขั้วต่างกันหันเข้าหากัน	แม่เหล็กขั้วเหมือนกันหันเข้าหากัน
1. ขดลวดอยู่กับที่	....	....
2. ขดลวดหมุนช้า	....	....
3. ขดลวดหมุนเร็ว	....	....

คำถามท้ายกิจกรรม

1. การหมุนขดลวดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพราะเหตุใด

.....

.....

2. การหมุนขดลวดช้าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างจากการหมุนขดลวดเร็วคือ

.....

.....

3. ถ้านำแท่งแม่เหล็กทั้งสองออกแล้วหมุนขดลวดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพราะอะไร

.....

.....

4. จากการทดลองนี้มีการเปลี่ยนรูปพลังงานอย่างไร

.....

.....

สรุปผลการทำกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างตารางบันทึกผลกิจกรรม

การหมุนของ ขดลวดทองแดง	การเบนของเข็มของเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า	
	แม่เหล็กขั้วต่างกันหันเข้าหากัน	แม่เหล็กขั้วเหมือนกันหันเข้าหากัน
1. ขดลวดอยู่กับที่	.....ไม่เบน.....	.....ไม่เบน..... .....
2. ขดลวดหมุนช้า	.....เบนมาก.....	.....ไม่เบน..... .....
3. ขดลวดหมุนเร็ว	.....เบนมาก.....	.....ไม่เบน..... .....

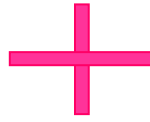
แนวการตอบคำถามท้ายกิจกรรม

- การหมุนขดลวดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพราะเหตุใด
.....เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะเกิดกระแสไฟฟ้า.....
- การหมุนขดลวดช้าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างจากการหมุนขดลวดเร็วคือ
.....เกิดกระแสไฟฟ้าน้อยกว่า.....
- ถ้านำแท่งแม่เหล็กทั้งสองออกแล้วหมุนขดลวดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพราะอะไร.....ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะไม่มีสนามแม่เหล็ก.....
- จากการทดลองนี้มีการเปลี่ยนรูปพลังงานอย่างไร
.....เปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานไฟฟ้า.....

ตัวอย่างสรุปผลการทำกิจกรรม

- เมื่อหมุนขดลวดตัดสนามแม่เหล็กจะเกิดกระแสไฟฟ้าในวงจร
- เมื่อหมุนขดลวดเร็วขึ้นจะทำให้เกิดกระแสไฟฟ้ามากขึ้นด้วย
- เครื่องกำเนิดไฟฟ้าอย่างง่ายมีการเปลี่ยนรูปพลังงานกลเป็นพลังงานไฟฟ้า

3. ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปการผลิตกระแสไฟฟ้าดังนี้

การผลิตกระแสไฟฟ้า

1. เซลล์ไฟฟ้าเคมีประกอบด้วยโลหะต่างชนิดกันทำหน้าที่เป็นขั้วไฟฟ้า จุ่มลงในสารละลายอิเล็กโทรไลต์และมีการเปลี่ยนแปลงรูปพลังงานจากพลังงานเคมีเป็นพลังงานไฟฟ้า เซลล์ไฟฟ้าเคมี มี 2 ประเภทคือ

1.1 เซลล์ปฐมภูมิ เป็นเซลล์ไฟฟ้าที่สามารถนำมาใช้งานได้ทันทีเมื่อต่อเข้ากับวงจรไฟฟ้าเมื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าหมดแล้วไม่สามารถนำมาใช้ได้อีก เช่น ถ่านไฟฉาย

1.2 เซลล์ทุติยภูมิ เป็นเซลล์ไฟฟ้าที่ยังไม่สามารถใช้งานได้ ต้องอัดไฟฟ้ากระแสตรงเข้าไปในเซลล์ก่อน เมื่อใช้พลังงานไฟฟ้าหมดแล้วสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก โดยการอัดไฟเข้าไปใหม่ได้ เช่น แบตเตอรี่รถยนต์

2. กระแสไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ เกิดจากตัวนำหรือขดลวดเคลื่อนที่ตัดสนามแม่เหล็กหรือที่สนามแม่เหล็กที่ผ่านตัวนำเกิดการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดสนามไฟฟ้าจากการเหนี่ยวนำ ปริมาณกระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ จำนวนรอบของขดลวด กำลังขั้วของแท่งแม่เหล็ก ความเร็วของการเคลื่อนที่ของขดลวดหรือแท่งแม่เหล็ก และพื้นที่ของขดลวดเรียกเครื่องกำเนิดไฟฟ้านี้ว่า **ไดนาโม**

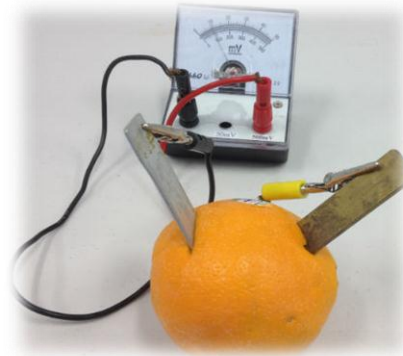
2.1 ไดนาโมกระแสตรง กระแสไฟฟ้าเหนี่ยวนำที่เกิดขึ้นเมื่อขดลวดหมุนมีทิศทางการไหลไปในทางเดียวตลอดเวลา กระแสไฟฟ้าที่ได้จึงเป็นไฟฟ้ากระแสตรง

2.2 ไดนาโมกระแสสลับ กระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจะไหลเข้าและออกจากปลายขดลวดแต่ละด้านกลับไปกลับมาทำ ให้เกิดไฟฟ้ากระแสสลับ

4. ขันย่ายความรู้

เซลล์ไฟฟ้าเคมีจากผลไม้

จากเรื่องเซลล์ไฟฟ้าเคมี เราได้ทราบกันไปแล้วว่า สารละลายกรดซัลฟิวริกมีสมบัติเป็นกรด ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญต่อการผลิตกระแสไฟฟ้าในฐานะที่เป็นอิเล็กโทรไลต์ และถ้าไม่มีสารละลายกรดซัลฟิวริกสามารถนำผลไม้มาใช้เป็นอิเล็กโทรไลต์แทนกรดซัลฟิวริกได้ โดยใช้น้ำผลไม้เป็นอิเล็กโทรไลต์ที่ทำปฏิกิริยาเคมีกับโลหะที่ต่างชนิดกันได้แทนกรดซัลฟิวริก ซึ่งข้อพิศุจน์นั้นคือการเบนของเข็มในเครื่องแอมมิเตอร์

ภาพที่ 1.17 รูปแสดงเซลล์ไฟฟ้าเคมีจากผลไม้

ที่มา : <http://www.vcharkarn.com>, 24 พฤษภาคม 2559

ผลไม้ส่วนใหญ่มีแร่ธาตุจึงมีไอออนที่นำไฟฟ้าได้ เมื่อนำโลหะที่ต่างชนิดกันเสียบที่ผลไม้จึงเกิดกระแสไฟฟ้าได้ และผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวจะมีสมบัติเป็นกรด เมื่อนำมาต่อในวงจร เช่นเดียวกับเซลล์ไฟฟ้าเคมี จะทำให้เกิดกระแสไฟฟ้าได้ดีกว่า

แต่สิ่งที่สำคัญก็คือผลไม้ที่นำมาผลิตกระแสไฟฟ้า ต้องใช้ปริมาณมากแต่นำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้เพียงน้อยนิด ดังนั้นการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อรักษาทรัพยากรที่มีคุณค่าให้ดำรงอยู่สืบไป

5. ชั้นประเมินผล

แบบฝึกหัด เรื่อง การผลิตกระแสไฟฟ้า

ชื่อ – สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องและได้ใจความ

- เซลล์ไฟฟ้าเคมีมีองค์ประกอบที่สำคัญและหลักการทำงานอย่างไร

ตอบ.....

.....

- เซลล์ถ่านไฟฉายมีสารใดเป็นอิเล็กโทรไลต์

ตอบ.....

.....

- หลักการทำงานของถ่านไฟฉายกับแบตเตอรี่ต่างกันอย่างไร

ตอบ.....

.....

- ส่วนประกอบของไดนาโมที่สำคัญมีอะไรบ้าง

ตอบ.....

.....

- ไดนาโมมีหลักการทำงานอย่างไร

ตอบ.....

.....

เฉลยแบบฝึกหัด เรื่อง การผลิตกระแสไฟฟ้า

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องและได้ใจความ

1. เซลล์ไฟฟ้าเคมีมีองค์ประกอบที่สำคัญและหลักการทำงานอย่างไร

ตอบ ประกอบด้วยโลหะต่างชนิดกันทำหน้าที่เป็นขั้วไฟฟ้า และสารละลายอิเล็กโทรไลต์
หลักการ เกิดจากปฏิกิริยาเคมีที่เกิดจากสารหนึ่งให้อิเล็กตรอน เคลื่อนที่ผ่านตัวนำ
ไปยังสารอีกชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่รับอิเล็กตรอน กระแสไฟฟ้าจะไหลจนกระทั่ง
ศักย์ไฟฟ้าที่ขั้วทั้งสองเท่ากัน จึงจะหยุดไหล

2. เซลล์ถ่านไฟฉายมีสารใดเป็นอิเล็กโทรไลต์

ตอบ แอมโมเนียมคลอไรด์ชื้นและสังกะสีคลอไรด์

3. หลักการทำงานของถ่านไฟฉายกับแบตเตอรี่ต่างกันอย่างไร

ตอบ ถ่านไฟฉายเป็นเซลล์ปฐมภูมิ สามารถนำมาใช้งานได้ทันทีเมื่อนำมาต่อเข้ากับ
วงจรไฟฟ้า เมื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าหมดแล้วไม่สามารถนำมาใช้ได้อีก

แบตเตอรี่ เป็นเซลล์ทุติยภูมิ ก่อนใช้งานต้องอัดไฟฟ้ากระแสตรงเข้าไปในเซลล์
ก่อน เมื่อใช้พลังงานไฟฟ้าหมดแล้วสามารถนำกลับมาอัดไฟใหม่เพื่อใช้ครั้งต่อไป

4. ส่วนประกอบของไดนาโมที่สำคัญมีอะไรบ้าง

ตอบ ขดลวด และสนามแม่เหล็ก

5. ไดนาโมมีหลักการทำงานอย่างไร

ตอบ ขดลวดหมุนตัดกับสนามแม่เหล็กกระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นเรียกว่ากระแสไฟฟ้า
เหนี่ยวนำ การหมุนขดลวดเร็วขึ้นเกิดกระแสไฟฟ้ามากขึ้น การหมุนขดลวดจำนวน
รอบมากขึ้นกระแสไฟฟ้ามากขึ้น